

Toimintasuunnitelma, vuosi 2025

Vuosi 2025 on Autismiliiton 28-vuotis toimintavuosi. Liitto jatkaa päämäärätietoista toimintaansa autismikirjon henkilöiden ja heidän läheistensä yhdenvertaisuuden, vaikutusmahdollisuuksien ja hyvän elämän toteutumisen edistäjänä. Toimintaa ohjaa liiton strategiset tavoitteet, jotka ovat voimassa vuoden 2024 liittokokoukseen asti ja ohjaavat vielä tämän strategian valmistelua.

Yhteiskunnalliset strategiset tavoitteet

- Autismitietoisuus ja autismimyönteisyys lisääntyvät yhteiskunnassa
- Autismikirjon henkilöiden oikeus esteettömyyteen ja saavutettavuuteen vahvistuu
- Autismikirjon henkilöiden oikeus osallisuuteen toteutuu elämän eri vaiheissa

Liittoa koskevat strategiset tavoitteet

- Vahva toimija
- Vetovoimainen yhteistyökumppani
- Ennakoiva ja aloitteellinen vaikuttaja

Suomessa ei ole toista kansallisella tasolla toimivaa kansalaisjärjestöä, jolla on syvälinen osaaminen autismikirjosta ja joka on erikoistunut autismikirjon henkilöiden ja heidän läheistensä asioihin. Tämä on liiton vahvuus myös tulevaisuudessa. Sote-järjestöjen rahoituksen haasteet ja koveneva kilpailu rahoituksesta leimaavat järjestökentän toimintaa. Samaan aikaan, kun järjestöjen rahoitus pohjaa uhkaa heikkeneminen, on autismikirjoa koskevan tiedon samoin kuin autismikirjon henkilöiden avun ja tuen tarve voimakkaassa kasvussa. Järjestöillä on myös kasvava tarve kyetä osoittamaan toiminnan vaikuttavuus ja tuloksellisuus sekä pukea toiminta yhä vahvemmin hyvinvointitalouden kielelle. Järjestöjen tekemä työ on pitkälti ennaltaehkäisevää toimintaa, johon satsaaminen tulisi nähdä yhteiskunnassa tällaisessa ajassa erityisen merkitykselliseksi ja taloudellisesti järkeväksi toiminnaksi.

Yhteiskunnassa on myös tapahtunut viime vuosina neurokirjon vahvempi yhteiskunnallinen ”herääminen”. Neurokirjon ja autismikirjon asiat ovat nousseet vahvemmin yhteiskunnallisen keskusteluun, ja ymmärrys on askel askeleelta vahvistumassa näiden asioiden ympärillä. Tämä tarjoaa myös hyvän lähtötilanteen tämän sektorin asioiden edistämiseksi.

Hallitusohjelma määrittelee vahvasti vuoden 2025 yhteiskuntapolitiikan linjan. Sen mukaisesti agendalla ovat ainakin oppimisen tukeen ja koulunkäynnin tukeen liittyvät asiat. Vammaispalvelulain on tavoite astua voimaan vuoden 2025 alussa, jotta sen soveltamiseen liittyviin asioihin tulee vaikuttaa. Lastensuojelulain osauudistus, mahdollisesti itsemääräämislain osauudistus sekä lasten ja nuorten terapiatakuu, jolloin vaikutamme näihin ja mahdollisiin muihin autismikirjoa koskeviin käsittelyyn tuleviin asioihin aktiivisesti. Siirtyminen työllisyysalueille aiheuttanee myös haasteita autismikirjon henkilöille, joten seuraamme kehitystä ja vaikutamme tarvittaessa syntyviin tilanteisiin. Vuonna 2025 pidetään kunta- ja aluevaalit, joihin vaikutetaan ja tehdään yhteistä materiaalia yhdessä ADHD-liiton kanssa sekä toisaalta yhdessä kehitysvammajärjestöjen kanssa.

Yhteiskunnan taloustilanne: taloustaantuma ja hintojen nousu haastavat koko yhteiskunnan. Yhteiskunnassa toteutetut säästöt, kuten sosiaaliturvan leikkaukset näkyvät autismikirjon henkilöiden palveluissa ja autismihenkilöiden taloustilanteessa. Säästöt osuvat montaa reittiä samoille henkilöille.

Autismikirjon henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisessa on vielä paljon puutteita yhteiskunnassamme. YK:n vammaissopimuksen ja lasten oikeuksien sopimuksen tavoitteet eivät kaikilta osin toteudu. Asumispalveluiden laadussa on usein myös puutteita. Ajoittain tulee ilmi myös suoranaisia kaltoinkohtelutilanteita, joihin tulee puuttua yhä vahvemmin.

Maailman tilanne- edelleen jatkuva Ukrainan sota ja muu epävarmuus ovat tuoneet poikkeuksellista yhteiskunnallista turvattomuutta kaikille. Liitolla on oltava valmius omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, että autismikirjon henkilöiden ja heidän läheistensä tarpeet tulevat otetuksi huomioon. Myös maahan tulleiden ukrainalaisten joukossa on suhteessa kantaväestöön enemmän autismikirjon henkilöitä. Tämä koskee myös muita maahanmuuttajia ja tämä tulee tuomaan myös uudenlaisia tarpeita liiton työlle.

Työelämän muutokset ovat astuneet myös Autismiliiton toimintaan. Digitaalisuus on yhä voimakkaampaa. Liiton henkilöstö tekee pääosin etätöitä ja paikkasidonnaisuuden merkitys on vähentynyt kaikessa toiminnassa ja esimerkiksi koulutukset ovat siirtyneet pääosin webinaareina toteutettaviksi.

Tämä tarjoaa osaltaan maantieteellistä tasa-arvoa ja mahdollistaa laajemmalle väestölle tiedon ja vertaistuen tavoittamisen.

Hyvinvointialueiden toiminta käynnistyi varsinaisesti vuonna 2023 ja edelleen toiminta hakee muotoaan ja toiminta on monella tavalla käynnistymisvaiheessa. Hyvinvointialueisiin kohdistuu myös kovaa säästöpainetta, mikä uhkaa heikentää palveluja. On seurattava sitä, kuinka hyvinvointialuelainsäädännön ja muun lainsäädännön sekä ohjeistuksen tavoitteet (kuten uusi vammaispalvelulaki ja uusi autismin Käypä hoito -suositus) hyvinvointialueella toteutuvat ja kuinka niitä sovelletaan. Hyvinvointialueiden rahoitushaasteet huomioiden on vaarana, että palvelukriteerit kiristyvät ja tästä onkin jo merkkejä. Hoitaja- ja ammattilaispula koskettavat myös autismikirjon henkilöiden palveluja. Asumisen laatuun liittyvät haasteet edellyttävät myös seurantaa ja yhteiskunnallista aktiivisuutta. Oleellista on myös seurata, kuinka järjestöt ja autismikirjon henkilöt osallistetaan palveluiden kehittämiseen ja kuinka alueilla toimitaan esimerkiksi järjestöavustusten kanssa. Autismiliitto tukee jäsenyhdistystensä hyvinvointialuevaikuttamista sekä edistää paikallista ja alueellista vaikuttamistyötä integroimalla koulutettuja kokemusasiantuntijoita osaksi jäsenyhdistysten vaikuttamistyötä. Liitto on mukana Vammaisfoorumin hyvinvointialuevaikuttamisessa.

Autismiliitto toteuttaa ydintehtävänsä tekemällä aktiivisesti edunvalvonta- ja vaikuttamistyötä, tukemalla jäsenyhdistystensä toimintaa, jakamalla autismitietoa eri kanavia (mm. Autismi-lehti, verkkosivut, sosiaalinen media) hyödyksi käyttäen, tarjoamalla neuvontapalvelua, järjestämällä tilaisuuksia ja tapahtumia sekä kouluttamalla ja konsultoimalla. Kohdennetulla avustuksella koordinoimme ja kehitämme vertais- ja kokemustoimintaa: koulutamme ja tuemme vertaisosaajia ja kokemusasiantuntijoita, tuemme jäsenyhdistysten vertaistoimintaa mm kouluttamalla vertaisryhmien ohjaajia. Vertaistuen valtakunnallisen kysynnän ollessa suurempaa kuin olemassa oleva vertaisryhmätarjonta, kehitämme verkon välityksellä annettavan vertaistuen laatua ja määrää moninaistamalla käytössä olevia alustoja ja kouluttamalla vertaisryhmänohjaajia myös liiton omaan toimintaan. Kehittämishankkeiden avulla pyritään lisäämään autismiosaamista keräämällä ja levittämällä tietoa uusista Suomessa ja maailmalla kehitetyistä toimintatavoista sekä kehittämällä toimintatapoja, joilla voidaan edistää autismin kirjon henkilöiden ja heidän läheistensä hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskunnassa

Autismiliitto on jäsen monissa kotimaisissa (mm. Soste ry, Vammaisfoorumi ry, Opintokeskus Sivis, Kansalaisareena, Vates-säätiö, Kehitysvammaliitto) ja yhdessä kansainvälisessä organisaatiossa (AutismEurope). Hyödynnämme jäsenyyksiä aktiivisesti muun muassa toimimalla näissä aktiivisesti. Lisäksi liitolla on edustuksia eri organisaatioiden hallintojen hankkeiden ohjaus- ja työryhmissä. Yksin liitto on pieni toimija. Tiivis yhteistyö sote-järjestöjen, vam-

maisjärjestöjen ja muiden alan toimijoiden sekä viranomaisten ja ammattilaisten kanssa on välttämätöntä. Vain sitä kautta voimme edistää tavoitetta rakentaa yhteiskuntaa, jossa myös autismikirjon henkilöiden olisi mahdollista elää oman näköistään elämää yhdenvertaisena kansalaisena ja päästä hyödyntämään vahvuuksiaan.

Toiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta arvioimme systemaattisesti keräämällä säännöllisesti toiminnasta palautetta ja hyödyntämällä saatua palautetta toiminnan kehittämiseen.

TAVOITTEET, TOIMINTA JA TUOTOKSET SEKÄ NIIDEN MITTAAMINEN

Tavoite 1.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
Liiton toiminta vahvistaa autismitietoisuutta ja autismi- myönteisyyttä yhteiskun- nassa: -Yhteiskunnassa siirrytään vähitellen tietoisuuden ja ymmärryksen lisäämisestä tekoihin - Autismikirjon henkilöiden tarpeet huomioidaan suun- nittelussa ja päätöksenteos- sa. - Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen vahvistuu	- Tehdään aktiivista edunvalvonta- ja vaikuttamistyötä muun muassa mahdollisen itsemääräämisoikeuslain ja lastensuojelulain, lasten ja nuorten terapiakuun sekä opetuksen ja opiskelun tuen lain- säädännön valmisteluun. - Tuotetaan kunta- ja aluevaalivaikuttamiseen materiaalia yhteistyössä ADHD-liiton ja Aivoliiton kanssa sekä kehitysvammajärjestöjen kanssa sekä vaikutaan autismikirjon henkilöiden tarpeiden huomioimiseksi kunta- ja hyvinvointialueilla. - Tuotetaan säännöllisesti Neuvontapalvelua (puhelimitse, sähköpostilla, chat jne. kautta). Laajennetaan chat-muotoista neuvontaa saavutettavan ja sopivan alustan avulla. - Pidetään yllä Aunet-verkostoa ja kehitetään kattamaan jokainen hyvinvointialue. - Jatketaan esim. Tunne Autismi -konseptilla toteu-	<u>Prosessimittarit:</u> - kannanottojen, lausuntojen jne. määrä - Jaetun materiaalin (oppaat, esitteet) määrä - Tilaisuuksien, tapahtumien, koulutusten, tapaamisten jne. määrä ja niihin osallistuneiden määrä - viestinnän välineiden (verkkosivut, sosiaalinen media jne.) seuraajien määrän kehitys <u>Tuloksellisuusmittarit:</u> -Tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen autismikirjosta -Autismikirjon henkilöiden tarpeet näkyvät ja

-Tieto ja ymmärrys autismikirjosta lisääntyvät.	tettavia tapahtumia ajankohtaisista asioista. - Jatketaan yhteistyötä verkostoissa ja haetaan uusia yhteistyökumppaneita esimerkiksi työllisyyden ja esteettömyyden edistämisessä - Tuetaan jäsenyhdistyksiä hyvinvointialuevaikuttamisessa. Hyvinvointialuevaikuttamista tehdään yhdessä Vammaisfoorumin ja yhteistyöjärjestöjen kanssa. - Tuotamme ja välitämme autismin materiaalia ja välitämme niistä tietoa liiton viestintäkanavissa (uutiskirje, tiedotteet, verkkosivut, some, verkkolehti). - Autismiliiton koulutustoiminta tavoittaa yhä useamman kuulijan ja toimijan tilauskoulutusten ja avoimien koulutusten kautta. Vuonna 2025 toiminta on tavoite vahvistaa. Kehitetään koulutussisältöjä sekä markkinointia edelleen. - Autismin Talvipäivät toteutetaan vuonna 2025 Lahdessa. - e-Autismi-hanke työstää loppuun psykoedukatiivista verkossa toteutettavaa sisältöä autismitutkimuksen nuorille itsetuntemuksen ja itseymmärryksen lisäämiseksi. E-Autismin podcast jatkuu aktiivisena. - Autismiliitto koordinoi ja toteuttaa WAAD-viikkoa (autismitietoisuuden viikkoa). - Autismiliitto koordinoi Suomen autismitutkimuksen verkostoa	ne huomioidaan päätöksenteossa ja lainsäädännön valmistelussa -Kokemusasiantuntijuuden vahvistuminen -Neuvonnan ja ohjauksen saaminen sekä kohdatuksi ja ymmärretyksi tuleminen neuvontapalvelujen yhteydenotoissa Tiedot kerätään kyselyillä sidosryhmiltä, jäsenyhdistyksiltä, neuvontapalveluun yhteyttä ottaneilta ja koulutuksiin osallistuneilta sekä itsearviointilla.
---	--	--

Tavoite 2.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
Vahvistetaan laaja-alaista tukea tarvitsevien autismikirjon henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista -Huomio erityisesti asumispalveluiden laadussa sekä rajoitustoimien käytön vähentämisessä. -Autismikirjon henkilöiden ja heidän läheistensä tietomista oikeuksistaan lisäätty.	- Tuotetaan materiaalia autismikirjon moninaisuudesta, muistutetaan näkymättömästä vammasta - Erityisesti painotetaan laaja-alaista tukea tarvitsevien näkökulmaa, jotka ovat usein kaikkein heikoimmassa asemassa ja joiden palveluissa ilmenee ajoittain räikeitä perusoikeusrikkomuksia sekä kaltoinkohtelua - Vaikutetaan itsemääräämisoikeuslain valmisteluun. - Jaetaan tietoa (mm. esitteiden, oppaiden ja muun materiaalin kohdennettu jakelu sekä mielipidekirjoitukset/blogit) monipuolisesti hyödyntäen eri kanavia ja yhteistyöverkostoja - Tehdään yhteistyötä valvontaviranomaisten ja palveluntuottajien kanssa. Tehdään yhteistyötä ihmisoikeusjärjestöjen sekä väkivaltatyön järjestöjen kanssa. - Markkinoidaan HAASTE-toimintamallia asumispalveluihin ja yhdessä kehitysvammajärjestöjen kans-	<u>Prosessimittarit:</u> - kannanottojen, lausuntojen jne. määrä - Tapaamisten ja tilaisuuksien määrä (esim. aihealueeseen vaikuttaminen) - Tilaisuuksiin, tapahtumiin, koulutuksiin jne. osallistuneiden määrä <u>Tuloksellisuusmittarit:</u> -Tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen autismikirjon henkilöiden oikeuksista -Autismikirjon henkilöiden tarpeiden näkyminen päätöksenteossa ja lainsäädännön valmistelussa -Neuvonnan ja ohjauksen saaminen sekä kohdatuksi ja ymmärretyksi tuleminen neuvontapalvelujen yhteydenotoissa Tiedot kerätään kyselyillä sidosryhmiltä, jäsenyhdistyksiltä, neuvontapalveluun yhteyttä ottaneilta ja koulutuksiin osallistuneilta sekä

	sa nostetaan tehostetusti asumisen laatuun liittyviä kysymyksiä esiin. - Painotetaan perheiden jaksamista ja perheille annettavaa tukea. Kehitetään ja ylläpidetään liiton vertaistoimintaa. Tuetaan vapaaehtoisten jaksamista sekä kehitetään verkon välityksellä annettavan vertaistuen laatua ja määrää, moninaistamalla käytössä olevia alustoja ja kouluttamalla vertaisryhmänohjaajia myös liiton omaan toimintaan. - Haetaan erillistä hanketta perheiden jaksamisen ja vanhemmuuden tukeen.	itsearvioinnilla.

Tavoite 3.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
Liiton toiminnalla edistetään autismikirjon henkilöiden oikeutta osallisuuteen elämän eri vaiheissa: -Autismikirjon henkilöiden yhteiskunnallinen osallisuus vahvistuu (esimerkiksi koulunkäynti, opiskelu, palkkatyö, kuntoutus, asuminen, harrastukset ja vapaa-ajan toiminta) - Autismikirjon henkilöiden omaa elämää koskeva päätöksenteko sekä yhteiskunnallinen osallisuus vahvistuu. - Autismikirjon henkilöiden mahdollisuus saada tukea päätöksentekoon sekä yksilöllisiä tarpeita vastaavia osallisuutta tukevia palveluja elämän eri vaiheissa vahvistuu. -Erityinen tavoite vuonna 2025 on, että oppimisen ja koulunkäynnin tukea kehitetään autismikirjon henkilöiden tarpeiden näkökulmasta sekä edistetään autismikirjon henkilöiden	- Lisätään autismikirjon henkilöiden ja heidän läheistensä mahdollisuuksia osallistua liiton toimintaan ja kehittämiseen. - Liiton osallisuussuunnitelma laitetaan täytäntöön ja sitä päivitetään. - Vahvistetaan kokemusasiantuntijuutta liiton toiminnassa - Vaikutetaan lainsäädäntöön, suosituksiin ja ohjeisiin, kiinnitetään huomiota lakien ja ohjeiden autismikirjon kohderyhmän näkökulmasta oikeanlaiseen soveltamiseen ja tehdään myös muilla sektoreilla aktiivista yhteiskunnallista vaikuttamista nojaten YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen linjauksiin. - Erityisesti seurataan vammaispalvelulain, Käypä hoito- suosituksen ja YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen soveltamista ja toteutumista. - Vuonna 2025 vaikuttamistoimintaa kohdennetaan erityisesti oppimisen ja koulunkäynnin tukeen. Vaikutetaan perusopetuslain uudistukseen. - Vaikutamme myös oppimisympäristöjen aistiesiteettömyyteen - Toisena painopisteenä on autismikirjon henkilöiden työllisyyden edistäminen. - Olemme yhteydessä autismikirjon henkilöiden työllisyysasioissa elinkeinoelämän ja yrittäjien keskusjärjestöihin ja myös ammattiliittoihin. Tutetaan opinnäytetöitä, tehdään kannanottoja työllisyysasioihin liittyen.	Prosessimittarit: - Työryhmäosallistumisten, lausuntojen, tapaamisten jne. määrä - Tilaisuuksiin, tapahtumiin, koulutuksiin jne. osallistuneiden määrä - Jaetun materiaalin määrä. Tuloksellisuusmittarit: -Tiedon ja ymmärryksen lisääntyminen autismikirjon henkilöiden osallisuudesta (esim. koulu, opiskelu ja työelämä) -Autismikirjon henkilöiden tarpeiden näkyminen päätöksenteossa ja lainsäädännön valmistelussa -Kokemusasiantuntijuuden vahvistuminen -VeKo-toimintaan osallistuvien osallisuuden vahvistuminen -Neuvonnan ja ohjauksen saaminen sekä kohdatuksi ja ymmärretyksi tuleminen neuvontapalvelujen yhteydenotoissa Tiedot kerätään kyselyillä sidosryhmiltä, jäsenyhdistyksiltä, neuvontapalveluun yhtyettä ottaneilta ja koulutuksiin osallistuneilta sekä itsearviointilla.

työllisyyttä	- Toimitaan aktiivisesti työryhmissä ja verkostoissa liiton toiminnan tavoitteita edistäen. - Järjestetään koulutus- ja muita tilaisuuksia tavoitteena tiedon lisääminen. - Jaetaan tietoa eri kanavissa (kirjallinen materiaali, nettisivut, some). - Kehitetään liiton vertais- ja kokemustoimintaa sekä toimintaan osallistuvien tukea ja osallisuutta.	
---------------------	--	--

Tavoite 4.	Toiminta ja tuotokset	Mittarit
Liiton toiminta tukee ja vahvistaa jäsenyhdistyksiä - Liitto toimii yhteistyössä jäsenyhdistystensä kanssa, jakaa tietoa ja vastaa niiden tuen tarpeisiin. -Vahvistetaan jäsenyhdistysten mahdollisuutta osallisuuden liiton toiminnassa ja kehittämisessä	- Tarjotaan jäsenyhdistysten toiveisiin vastaavaa ja toimintaa tukevaa neuvontaa ja opastusta sekä kehitetään tukea tunnistettujen tarpeiden pohjalta (mm. yhdistystoiminnan koulutus). - Pidetään aktiivisesti ja suunnitelmallisesti yhteyttä jäsenyhdistyksiin, opastetaan paikallisessa edunvalvonnassa ja tarjotaan apua mm. jakamalla muissa jäsenyhdistyksissä hyväksi havaittuja käytäntöjä. - Koulutamme ja tuemme jäsenyhdistysten vertaisryhmien ohjaajia. Lisäksi tuemme jäsenyhdistysten vertaistoimintaa. - Hyödynnetään ajankohtaisessa yhteydenpidossa eri viestinnän kanavia ml. suljettua puheenjohtaja-sihteerin Facebook -ryhmää. - Liiton viestintä tukee yhdistysten toiminnan näkyvyyttä ja toiminnasta tiedottamista. - Liitto jakaa STEA:n liitolle myöntämän jäsenyhdistysavustuksen jäsenyhdistyksille täysimääräisenä hakemusten perusteella. - Liiton osallisuussuunnitelma laitetaan täytäntöön ja sitä päivitetään. - Järjestetään liittokokouksen yhteydessä liiton omille jäsenille suunnattu jäsenyhdistystapaaminen ja syksyllä myös puheenjohtaja-sihteeripäivät.	<u>Prosessimittarit:</u> - Jäsenyhdistysten tapaamisten määrä ja niihin osallistuneiden määrä. - Osallisuussuunnitelman toimien määrä <u>Tuloksellisuusmittarit:</u> - jäsenyhdistysten kokemukset yhteistyöstä liiton kanssa. - Osallisuussuunnitelman toimien toteutuminen Tiedot kerätään kyselyillä ja haastatteluilla jäsenyhdistyksiltä sekä itsearvioinnilla.

Autismiliiton toimintaa ohjaavat arvot: *Yhdenvertaisuus, Yhteisöllisyys ja Asiantuntijuus.*

Yhdenvertaisuudella tarkoitamme sitä, että jokaisella on oikeus ja mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan jäsenenä. Toimintamme edistää esteettömyyttä ja saavutettavuutta sekä ihmisoikeuksien toteutumista.

Yhteisöllisyydellä tarkoitamme yhteisöllisyyden kehittämistä jäsenyhdistystemme, sidosryhmien ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Toimintamme vahvistaa vertaisuutta ja vuoropuhelua.

Asiantuntijuudella tarkoitamme sitä, että Autismiliitto on luotettava, riippumaton ja ajassa mukana oleva asiantuntijaorganisaatio. Liiton toiminta perustuu tutkittuun tietoon ja kokemustietoon.